

MODULIO ELEMENTŲ

**„ĮVADAS Į PROFESIJĄ – PASIRENGIMAS PROFESINEI / DARBINEI VEIKLAI“,
„LIETUVOS MĖGĖJŲ ŽVEJYBOS OBJEKTAI“,
„SAUGA IR SVEIKATA MĖGĖJŲ ŽVEJYBOJE“,
„ĮVADAS Į DARBO RINKĄ“**

KONSPEKTAS

Parengė UAB „Salmoturas“,
Vladimir Adelšins, 2015 m.

Parengtas įgyvendinant projektą Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-03-022 „Žuvininkystės posričio modulinėms profesinio mokymo programoms skirtų mokymo priemonių rengimas ir modulių mokymo programų išbandymas“

TURINYS

1. ĮVADAS Į PROFESIJĄ – PASIRENGIMAS PROFESINEI / DARBINEI VEIKLAI	2
1.1. Rekreatinės žuvininkystės ir rekreatinės žvejybos samprata	2
1.1.1. Lietuvoje tradiciškai naudojama terminologija	2
1.1.2. Europos Sąjungos naudojama terminologija	2
1.1.3. Naudojamos sąvokos ir terminologija	3
1.2. Mėgėjų žvejybos apžvalga	5
1.2.1. Darnusis vystymasis mėgėjų žvejyboje	5
1.2.2. Mėgėjų žvejyba Lietuvoje	6
1.3. Žvejybos turizmo samprata, išteklių, infrastruktūra, skirstymas	7
2. LIETUVOS MĖGĖJŲ ŽVEJYBOS OBJEKTAI	11
2.1. Lietuvos žuvų išteklių charakterizavimas.....	11
2.2. Vandens telkinių valdymas	13
2.3. Mėgėjų žvejybos valdymas.....	14
2.3.1. Mėgėjų žvejybą reglamentuojantys įstatymai	14
2.3.2. Mėgėjų žvejybos režimą reglamentuojantys teisės aktai	15
2.3.3. Mėgėjų žvejybos leidimų administravimas	16
2.3.4. Vandens telkinių nuoma mėgėjų žvejybai / leidimai naudoti žvejybos plotą	18
2.4. Vertingiausi mėgėjų žvejybos objektai.....	19
3. SAUGA IR SVEIKATA MĖGĖJŲ ŽVEJYBOJE	20
3.1. Sveikatos rizikos ir jų prevencija mėgėjų žvejyboje	20
3.2. Pirmosios pagalbos suteikimas	22
4. ĮVADAS Į DARBO RINKĄ	25
4.1. Mėgėjų žvejybos paslaugų teikėjų darbo rinka	25
4.2. Mėgėjų žvejybos paslaugų teikėjų kompetencijos ir veiklos	27
4.3. Žvejybos gido paslaugų aprašo sudarymas.....	29
Rekomenduojama literatūra.....	30

1. ĮVADAS Į PROFESIJĄ – PASIRENGIMAS PROFESINEI / DARBINEI VEIKLAI

1.1. Rekreacinės žuvininkystės ir rekreacinės žvejybos samprata

1.1.1. Lietuvoje tradiciškai naudojama terminologija

Rekreacinės žvejybos terminas yra kilęs iš anglų kalbos (angl. *recreational fishing*). Žodis „rekreacija“ yra lotynų kalbos kilmės (lot. *recreatio* – jėgų atgavimas, pasveikimas) ir reiškia žmogaus fizinių ir dvasinių jėgų atgavimo procesą arba kitaip – poilsį, kuris suteikia pasitenkinimą, malonumą (Gurskienė ir Ivavičiūtė, 2008; LR Terminų bankas). Atitinkamai rekreacinės žvejybos terminas išvertus jį pažodžiui į lietuvių kalbą reiškia *poilsinę arba pramoginę žvejybą*. Bendrąja prasme rekreacinę žvejybą suvokiame kaip poilsinę žuvų gaudymo veiklą savo malonumui naudojant meškerę ir žvejybinius kabliukus, kitus žvejybos įrankius, arba kitaip – tai yra mėgėjų žvejyba mėgėjų žvejybos įrankiais.

Moksliniame kontekste rekreacinė žvejyba apima ne tik poilsinę žvejybą, bet ir visus aplinkosauginius ir ekonominius – socialinius veiksnius, kylančius iš šios veiklos arba ją skatinančius. Ekonominiai – socialiniai rekreacinės žvejybos veiksniai – tai meškeriojimui skirtų arba naudojamų prekių gamyba ir pardavimas bei susijusių paslaugų ir išteklių pasiūla, darbo vietos, kitos socialinės naudos. Skatinantys arba stabdantys rekreacinę žvejybą veiksniai – tai išteklių politika ir valdymas (įstatymai, kiti teisės aktai, strategijos, gamtos išteklių naudojimo, turizmo planai ir kt.).

Platesnei rekreacinei žvejybai (t. y. kartu su valdymu) nusakyti vartojamas *rekreacinės žuvininkystės* terminas (angl. *recreational fishery*). Tačiau oficialiai Lietuvoje patvirtinti du susiję terminai.

Mėgėjų žvejyba – žuvų gaudymas mėgėjų žvejybos įrankiais ir būdais pagal Aplinkos ministerijos ar Žemės ūkio ministerijos nustatytą tvarką (Lietuvos Respublikos mėgėjų žvejybos įstatymas).

Žuvininkystė – su žuvų išteklių valdymu, išsaugojimu ir atkūrimu, žvejyba, akvakultūra, žuvų perdirbimu, pirminių žuvininkystės produktų pardavimu ir supirkimu susijusi veikla (Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymas).

1.1.2. Europos Sąjungos naudojama terminologija

Siekiant atstovauti ir ginti Europos meškeriojų interesus politiniu lygmeniu 1994 m. buvo įkurta tarptautinė organizacija – Europos meškeriojų aljansas (angl. *European Anglers Alliance, EAA*). Europos meškeriojų aljansas, suprasdamas naudojamos terminologijos

neapibrėžtumo sukeliamas problemas, 2004 m. nustatė šias rekreacinėje žvejyboje naudojamų terminų apibrėžtis (Recreational Angling – Definitions, 2004):

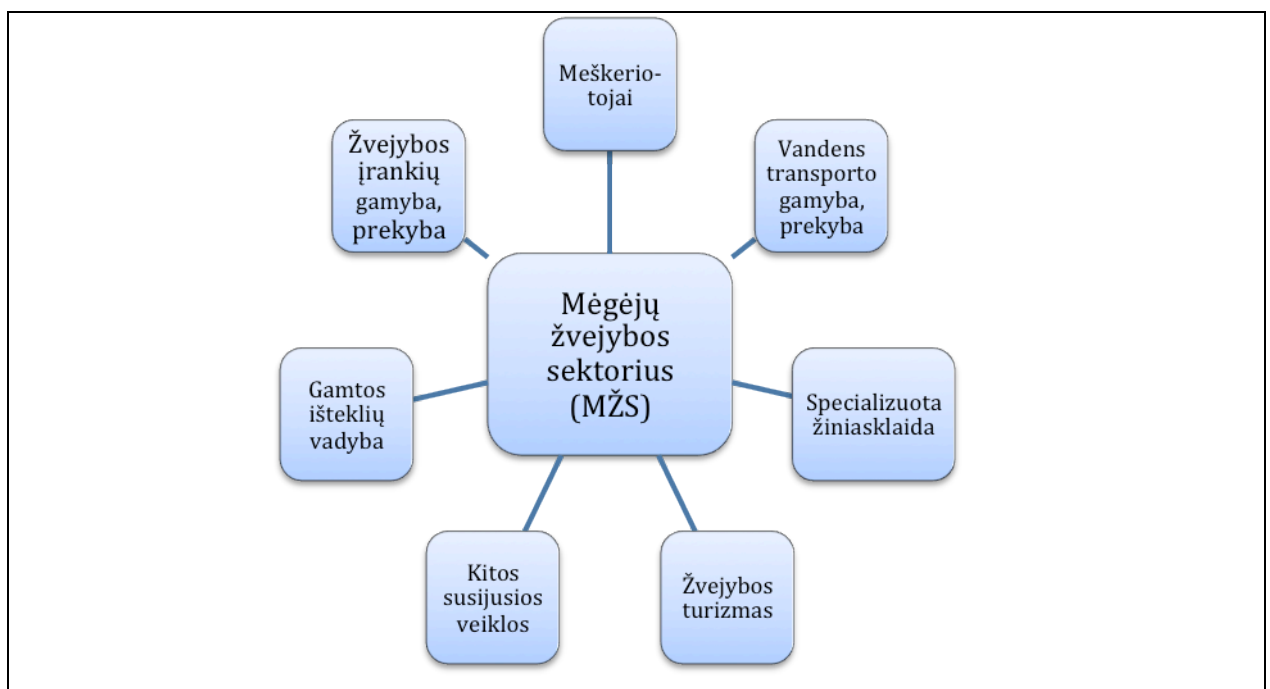
Rekreacinė žvejyba (liet. mėgėjų žvejyba; aut. past.) – tai žvejyba, kuri negali būti laikoma komercine.

Meškeriojimas – tai žvejyba naudojant valą ir kabliukus.

Meškeriojimas – tai veikla, skirta sugauti žuvį naudojant meškerykotį su valu arba tiesiog laisvą valą (aut. past. – be meškerykočio) nekomerciniais tikslais.

Rekreacinis meškeriojimas – tai veikla, skirta sugauti žuvį naudojant meškerykotį su valu arba tiesiog laisvą valą (aut. past. – be meškerykočio) nekomerciniais tikslais. Rekreaciniai meškeriotojai savo sugautų žuvų neparduoda.

Rekreacinio meškeriojimo sektorius – šis sektorius apima meškeriotojus, jiems skirtų žvejybos įrankių gamintojus ir parduotuves, masalų tiekėjus, valčių nuomą, rekreacinių valčių gamintojus ir tiekėjus, specializuotą žiniasklaidą (media), meškeriojimo turizmą ir kitas komercines veiklas ir organizacijas, kurios užsiima aplinkos (gamtos išteklių) vadyba (viešosios įstaigos) ir nuo kurių veiksmų gali kisti ar tiesiogiai priklausyti rekreacinis meškeriojimas (1.1.2.1 pav.).

1.1.2.1 pav. Mėgėjų žvejybos (rekreacinio meškeriojimo) sektorius

1.1.3. Naudojamos sąvokos ir terminologija

Kitose šalyse sukurtos *rekreacinės žvejybos*, *rekreacinio meškeriojimo*, o kai kuriais atvejais ir *sportinio meškeriojimo* sąvokos atitinka lietuvių kalboje vartojamo *mėgėjų žvejybos* termino sąvoką. Pateiktose užsienietiškosose sąvokose yra kai kurių nedidelių tarpusavio skirtumų,

kurie atsiranda dėl skirtingų teisinių apibrėžimų bei kitų priežasčių, tačiau lietuvių kalboje yra vartotinas mėgėjų žvejybos terminas.

Mėgėjų žvejyba – žuvų gaudymas mėgėjų žvejybos įrankiais ir būdais nustatyta tvarka nekomerciniais tikslais.*

Rekreacinės žuvininkystės terminą, atsižvelgiant į jo vartojimo Lietuvos moksliniuose darbuose kontekstą, iš esmės turėtumėme vadinti žuvininkyste, orientuota į mėgėjų žvejybą, arba – mėgėjų žvejybos žuvininkyste. Vertinant žuvininkystės sąvoką, pateiktą Žuvininkystės įstatyme, ir mėgėjų žvejybos veiklas, mėgėjų žvejybos žuvininkystę (MŽŽ) galime apibrėžti kaip su žuvų išteklių valdymu, išsaugojimu ir atkūrimu, akvakultūra ir mėgėjų žvejyba susijusią veiklą (sudaryta pagal Žuvininkystės įstatymo žuvininkystės sąvoką eliminuojant verslinės žvejybos veiklas).

Mėgėjų žvejybos žuvininkystės terminas galėtų būti vartojamas kalbant apie mėgėjų žvejybą kaip reiškini, vienijanti įvairias su mėgėjų žvejyba susijusias veiklas. Tačiau diskutuotina, ar mėgėjų žvejybos prekių gamyba ir tiekimas, mėgėjų žvejybos ir su ja susijusių paslaugų teikimas gali būti vadinamas žuvininkystės sudėtine dalimi.

Europos meškeriojų aljansas visoms mėgėjų žvejybos veikloms nusakyti siūlo vartoti *mėgėjų žvejybos (rekreacinio meškeriojimo) sektoriaus* sąvoką:

Mėgėjų žvejybos sektorius (MŽS) – ūkio sektorius, apimantis meškeriotojus, mėgėjų žvejybos prekių gamybą, tiekimą ir pardavimą, mėgėjų žvejybos ir su ja susijusių paslaugų teikimą ir žuvų išteklių valdymą jos reikmėms.*

Kalbant apie mėgėjų žvejybą kaip reiškini, ***mėgėjų žvejyba bendraja prasme – tai socialinis – ekonominis reiškinys, kuris apima meškeriotojus, mėgėjų žvejybos prekių gamybą, tiekimą ir pardavimus, mėgėjų žvejybos ir su ja susijusių paslaugų teikimą ir žuvų išteklių valdymą jos reikmėms.***

Šiame darbe taip pat yra vartojami šie terminai ir apibrėžtys:

Meškeriojimas – žuvų gaudymas meškere;

Meškeriotojas – žuvų gaudytojas meškere.

Siekiant išvengti painiavos dėl nenusistovėjusios terminologijos, toliau vadovėlyje bus vartojamos tik šiame poskyryje esančios ir paryškintos sąvokos bei terminai.

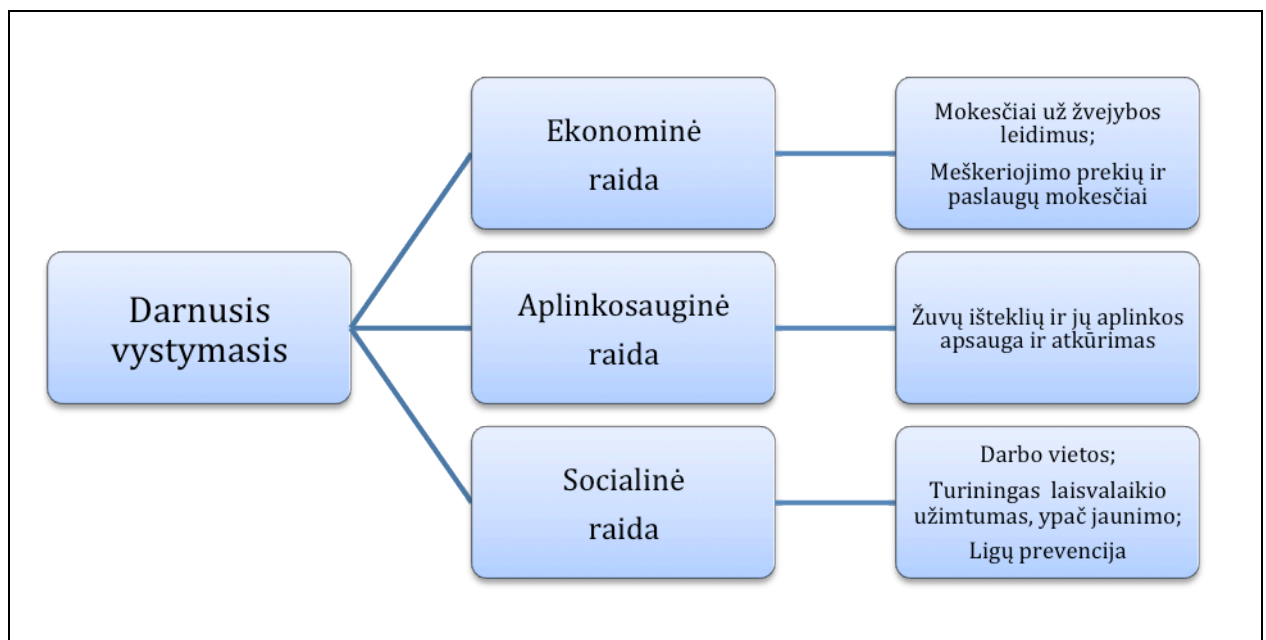
* – terminai ir jų apibrėžtys buvo sudarytos atsižvelgiant į tarptautinę terminologiją ir bendradarbiaujant su Valstybine lietuvių kalbos komisija.

1.2. Mėgėjų žvejybos apžvalga

1.2.1. Darnusis vystymasis mėgėjų žvejyboje

Mėgėjų žvejyba sukuria didelius pardavimus ir gamybą, sukuria tūkstančius darbo vietų, daro didelę įtaką aplinkosauginiams sprendimams. Visi šie procesai yra glaudžiai susiję ir yra priklausomi vienas nuo kito, dėl to vykdamas kurį nors vieną reikia rūpintis ir kitais procesais. *Bendraja prasme, darni ekonominių, socialinių ir aplinkosauginių procesų, vykstančių mėgėjų žvejybos sektoriuje, raida vadinama darniuoju vystymusi mėgėjų žvejyboje.*

Ekonominė nauda. Mėgėjų žvejybos ekonominė nauda pasireiškia per prekių meškeriojimui gamybą, prekių ir paslaugų pardavimą bei šių veiklų mokesčius, taip pat ir per žvejybos leidimų pardavimus (viešosios paslaugos).

1.2.1.1 pav. Rekreacinės žvejybos veiksniai darniame vystyme

Šaltinis: Adelsin, V. (2012). Mėgėjų žvejybos valdymo optimizavimas Lietuvoje (atsižvelgiant į Mėgėjų žvejybos įstatymą)

Socialinė gerovė. Pagrindiniai veiksniai, turintys įtakos socialiniam gyvenimui yra šie: darbo vietų kūrimas, sveikas žmonių laisvalaikio užimtumas (ypač jaunimo), ligų prevencija (fizinis žmonių aktyvumas, buvimas gryname ore), socializacija (veiklos meškeriojų klubuose, sąjungose bei kitokiose organizacijose ir t. t.).

Aplinkos apsauga. Aplinkos apsaugai mėgėjų žvejyba įtaką daro per: 1) aplinkosauginį švietimą (galima priskirti ir prie socialinių veiksnių); 2) labdarą ir paramą aplinkosauginiams projektams; 3) dalyvavimą aplinkosauginių organizacijų veiklose, aplinkosauginių organizacijų steigimą, t. y. suinteresuotų asmenų veikla; 4) tiesioginį praktinį dalyvavimą aplinkosaugoje – valstybinių aplinkosaugos tarnybų informavimas apie aptinkamus pažeidimus, dalyvavimas

aplinkosaugos kontrolės išvykose (reiduose), tapimas neetatiniiais aplinkos apsaugos inspektoriais, reindžeriais, kitais aplinkosaugos savanoriais; 5) žuvų išteklių apsaugos finansavimą iš žvejybos leidimų bei MŽS verslo mokesčių.

1.2.2. Mėgėjų žvejyba Lietuvoje

Meškeriotojų skaičius Lietuvoje:

- 500 tūkst. – pagal „Vilmorus“ agentūros tyrimus (Domarkas ir kt., 2008);
- **170 tūkst. – remiantis apklausos ir prekybos mėgėjų žvejybos įrankiais Lietuvoje apyvartos duomenimis (Kontautas ir kt., 2007);**
- 100 tūkst. – remiantis žvejybos leidimų pardavimais (Adelšis, 2014).

Valstybinės institucijos dažniausiai naudoja A. Kontauto tyrime (2007) pateiktą meškeriotojų skaičių – 170 tūkst. žmonių, arba 5 proc. šalies gyventojų.

Žvejybos leidimų pardavimai. Po 2012 m. žvejybos leidimų administravimo reformos ženkliai padaugėjo iš mėgėjų žvejybos leidimų surenkamų lėšų. Lėšų padidėjimą lėmė išaugusios žvejybos leidimų kainos bei jų kontrolė ir tai, kad lėšos už leidimus Mėgėjų žvejybos įstatyme įvardijamos kaip *įmoka, skirta žuvų ištekliams atkurti ir išsaugoti*, ir patenka į atskirą kaupiamąją Aplinkos apsaugos rėmimo fondo sąskaitą. 2012 m. už mėgėjų žvejybos leidimus buvo sumokėta 0,7 mln. € (2,4 mln. Lt) įmokų, skirtų žuvų ištekliams atkurti ir išsaugoti, 2013 m. – 1,59 mln. € (5,5 mln. Lt), 2014 m. – 1,77 € (6,1 mln. Lt) (Mėgėjų žvejybos tarybos prie Aplinkos ministerijos posėdis, 2015-01-29). Iki 2012 m. už mėgėjų leidimus buvo surenkama 0,15–0,26 mln. € (0,5–0,9 mln. Lt) valstybės rinkliavos.

Lietuvos meškeriotojų interesams šalyje atstovauja:

- Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugija (LMŽD), veikianti nuo 1960 m. (<http://www.lmzd.lt>);
- Lietuvos meškeriotojų sąjunga (LiMS), kuri buvo įsteigta 2014 m. (<http://www.meskeriotojusajunga.lt>);
- Mėgėjų žvejybos taryba (MŽT) prie Aplinkos ministerijos, įkurta 2004 m.

Meškeriotojų išlaidos / MŽS ekonomika:

- 2003 m. – 21 mln. €, (72 mln. Lt) (Domarkas ir kt., 2008);
- 2006 m. – 37 mln. € (128 mln. Lt) (Domarkas ir kt., 2008);
- 2011 m. – 52 mln. € (181 mln. Lt), galimai iki 111 mln. € (382 mln. Lt) (Adelšis, 2011);
- 2012 m. – 38 mln. € (131 mln. Lt) (Miškinienė, 2013) arba 41 mln. € (140 mln. Lt), įskaitant leidimų pardavimus ir žuvivaisos darbus.

Apibendrinimas. Mėgėjų žvejybos sektorius Lietuvoje – tai šalies ekonomikos dalis, kurioje dirba 800 žmonių. MŽS vertinamas dešimtimis mln. eurų, iš kurių sumokami mokesčiai į

šalies biudžetą sudaro milijonines sumas. Mėgėjų žvejyba – mažiausiai 100 tūkst. žmonių laisvalaikio ir poilsio forma, daranti teigiamą įtaką žmonių sveikatai, socialinei ir kultūrinei raidai. MŽS ekonomika naudoja gamtos išteklius – vandens telkinius, jų aplinką ir ichtiofauną, ir jos raida priklauso nuo šių išteklių tausaus vartojimo ir apsaugos, t.y. ji priklauso nuo valstybinės vandens telkinių ir žuvų išteklių valdymo politikos (Adelšis, 2011).

1.3. Žvejybos turizmo samprata, ištekliai, infrastruktūra, skirstymas

Žvejybos turizmo samprata. Žvejybos turizmas yra neatsiejama ir labai svarbi mėgėjų žvejybos sektoriaus dalis. Žvejybos turizmą galima apibūdinti kaip keliavimą mėgėjų žvejybos tikslais, nes visi meškeriotojai, vykdami žvejoti, keliauja (išskyrus atvejus, kai jie gyvena šalia vandens telkinių). Todėl žvejybos turizmo sąvokos apibrėžtis skamba taip:

Žvejybos turizmas – tai keliavimas mėgėjų žvejybos tikslais.

Žvejybos turizmas yra sudėtinė turizmo dalis, t.y. viena iš turizmo formų. Europos Komisija apibrėžia turizmą kaip vieną pagrindinių Europos ekonomikos sektorių, kuris pasižymi aukštu įdarbinimo lygiu ir socialine gerove, nuosekliu augimu ir geresne gyvenimo kokybe. ES žvejybos turizmui tenka daugiau nei 4 proc. viso bendrojo turizmo sektoriaus išlaidų.

Žvejybos turizmo ištekliai, infrastruktūra ir skirstymas. Pagrindinis žvejybos turizmo objektas yra meškeriojamos žuvys. Norėdami pagauti vienokią ar kitokią žuvų rūšį meškeriotojai vyksta prie konkrečių vandens telkinių savo šalyje arba svetur. Meškeriotojus vilioja ne tik telkinio žuvų įvairovė, tikimybė sugauti kuo didesnę žuvį. Taip pat yra labai svarbi vandens telkinio aplinka, jo natūralumas ir bendra ekologinė būklė. Meškeriotojai dažnai nori pažinti kitokias vandens telkinių ekosistemas ir meškeriojimo kultūras, pamatyti kitokią gamtinę aplinką.

Sėkmingai žvejybos turizmo raidai yra reikalinga tiksliai orientuota ir gerai išvystyta paslaugų *infrastruktūra*. Ją gali sudaryti labai įvairios paslaugos: valčių, katerių, laivų nuoma ar transportavimo jais paslaugos, mažosios aviacijos paslaugos (malūnsparnių, vandens lėktuvų – hidroplanų, mažųjų lėktuvų nuoma), kaimo turizmo, maitinimo ir apgyvendinimo paslaugos, žvejybos gidų paslaugos, žvejybos bazių kompleksinės meškeriojimo paslaugos (vietinio transporto, apgyvendinimo, maitinimo, gidų ir t. t.) ir daug kitų meškeriotojams būtinų paslaugų.

Kita labai svarbi žvejybos turizmo plėtros dalis yra *informacijos* apie meškeriojimo galimybes pasiekiamumas. Ypač svarbu aiškiai pateikti informaciją visuomenei apie valstybinį mėgėjų žvejybos administravimą – galimybes įsigyti meškeriojimo leidimus, bendrą informaciją apie šalies vandens telkinius, jų pasiekiamumą ir žuvų išteklius, meškeriojimą reglamentuojančius įstatymus ir teisės aktus.

Žvejybos turizmo išteklius sudaro gamtiniai ištekliai ir infrastruktūra.

Gamtiniai ištekliai – žuvų ištekliai ir (ar) jų įvairovė, buveinių (vandens telkinių) įvairovė, natūrali aplinka, kraštovaizdžių gausa ir t. t., arba kitaip, gamtinės aplinkos savybės, tinkamos mėgėjų žvejybai.

Infrastruktūra – žvejybos turizmui tinkamų turizmo paslaugų pastatai bei objektai, esantys mėgėjų žvejybai tinkamose teritorijose, bei su žvejyba susijusios specializuotos paslaugos.

Žvejybos turizmo infrastruktūra.

Žvejybos turizmo infrastruktūra skirstoma į:

- mėgėjų žvejybai tinkamus naudoti *objektus* (daugiausiai – nekilnojamojo turto);
- mėgėjų žvejybai skirtas *turizmo paslaugas*.

Žvejybos turizmo infrastruktūra gali būti skirstoma pagal pobūdį:

- *bendroji turizmo infrastruktūra*, tinkama naudoti keliaujantiems meškeriojams;
- *specializuota žvejybos turizmo infrastruktūra*, naudojama tik meškeriojų poreikiams.

Žvejybos turizmo infrastruktūra gali būti skirstoma *pagal valdymą*:

- *viešoji* (valstybės kuriama ir finansuojama);
- *komercinė* (privačios iniciatyvos).

Žvejybos turizmo infrastruktūros objektai:

- apgyvendinimo, maitinimo paskirties pastatai / paslaugos (viešbučiai, kempingai, turizmo bazės, poilsio namai, nakvynės paslaugų namai);
- automobilių stovėjimo aikštelės prie vandens telkinių, paplūdimiai, poilsia vietės, stovyklavietės, turizmo trasos, apžvalgos aikštelės, pažintiniai takai ir kt.;
- valčių nuleidimo į vandens telkinius aikštelės (sliperiai), valčių prieplaukos;
- meškeriojams skirta informacija (informaciniai stendai, žemėlapiai ir t. t.).

Žvejybos turizmo infrastruktūros paslaugas sudaro:

- meškeriojimo / žuvų išteklių administravimo paslaugos;
- informacijos apie galimas paslaugas pateikimas ir pasiekiamumas (turizmo centrai, internetiniai resursai);
- meškeriojimo išvykų, turų organizavimas;
- žvejybos gidų paslaugos;

- atokioms meškeriojimo vietoms pasiekti naudojamas specialusis transportas (nedideli laivai, kateriai, didelio pravažumo technika (specializuoti visureigiai), malūnsparniai, vandens lėktuvai (hidroplanai), sniegaeigiai ir t. t.);
- tiesiogiai meškeriojimui naudojamo transporto nuoma (valtys, kateriai, nedideli laivai, baidarės, katamaranai, plaustai ir t. t.).

Viena svarbiausių žvejybos paslaugų yra žvejybos gidų paslaugos. Nuo žvejybos gido darbo ir žinių priklauso turistų – meškeriojimo lūkesčių (t. y. žuvies sugavimo) išsipildymas ir pasitenkinimas kelione. Žvejybos gidai gali teikti paslaugas kaip:

- privatūs gidai (t. y. meškeriojimo juos samdo tiesiogiai kaip privačius asmenis);
- žvejybos turizmo įmonių samdomi darbuotojai (jų paslaugos įeina į organizuojamos ir parduodamos kelionės paslaugų paketą).

Žvejybos gidai žvejybos turizmui labai reikalingi, nes jie gerai žino ir išmano:

- vietinius vandens telkinius ir privažiavimo prie jų kelius;
- vietinių vandens telkinių ypatumus (gylius, duobes, sroves, kliuvinius ir t. t.), reikalingus sėkmingai meškerioti;
- gaudomų žuvų biologiją (įvairovę, elgesį ir t. t.);
- kokiais įrankiais ir masalais, kuriose vietovėse bei kuriuo metu geriausiai žvejoti tam tikras žuvų rūšis,
- turi meškeriojimui tinkamo transporto;
- vietines meškeriojimo taisykles.

Žvejybos turizmo skirstymas. Tradiciškai turizmas yra skirstomas į atvykstatamąjį, išvykstatamąjį ir vietinį (Grecevičius ir kt., 2002), nors mokslinėje literatūroje yra ir platesnių jo skirstymų, ypač aktyviojo turizmo (Jazdauskas, 2007). Žvejybos turizmą sudaro:

- 1) vietinis žvejybos turizmas – Lietuvos Respublikos gyventojų kelionės mėgėjų žvejybos tikslais po Lietuvos Respubliką;
- 2) atvykstatamasis žvejybos turizmas – užsienio valstybių gyventojų kelionės mėgėjų žvejybos tikslais po Lietuvos Respubliką;
- 3) išvykstatamasis žvejybos turizmas – turistų kelionės mėgėjų žvejybos tikslais po užsienio valstybės.

Lietuvos nacionalinėje turizmo plėtros 2010–2013 m. programoje teigiama, kad:

- vis daugiau užsienio ir vietos turistų domisi poilsio ir laisvalaikio praleidimo galimybėmis, tačiau jiems trūksta geros kokybės informacijos (ypač skirtos tikslinėms rinkoms ir vartotojų grupėms) apie turizmo galimybes Lietuvoje;
- **gamtos išteklių pritaikymas turizmo poreikiams leisti sukurti naujus ir plėtoti esamus turizmo traukos centrus, kurie pritrauktų daugiau vietos ir užsienio turistų;**

- ekologinis (pažintinis) [į jį patenka ir žvejybos turizmas] turizmas per ateinančius 10 metų turėtų būti viena sparčiausiai augančių ir perspektyviausių turizmo rūšių, o ES jau šiuo metu labai trūksta natūralių arba mažai pakeistų gamtinių teritorijų;
- tikslinga plėtoti turizmą gamtoje, pritaikant esamą Lietuvos saugomų teritorijų sistemą patraukliems ekologinio (pažintinio) turizmo produktams kurti.

2. LIETUVOS MĖGĖJŲ ŽVEJYBOS OBJEKTAI

2.1. Lietuvos žuvų išteklių charakterizavimas

Lietuva yra turtingas vandens telkinių kraštas. Bendras jos vidaus vandenų plotas sudaro apie 1 903 km² (Gailiūšis ir kt., 2011), t. y. apie 2,9 proc. šalies teritorijos. Ankstesniuose moksliniuose darbuose galima rasti kitokią vandens telkinių ploto charakteristiką – apie 2 600 km² ir apie 4 proc. šalies teritorijos (Kontautas ir kt., 2007; Vaikutis, 2006).

Vidaus vandens telkiniams priklauso Kuršių marios, upės, ežerai, tvenkiniai (įskaitant dirbtines vandens talpyklas), kūdros, karjerai ir t. t. (2.1.1 lentelė).

Visuose vandens telkiniuose gyvena įvairių rūšių žuvų, kurios yra mėgėjų žvejybos ir mėškeriojų traukos objektas. Beveik visuose vandens telkiniuose galima vykdyti mėgėjų žvejybą; išimtis – rezervatų teritorijoje esantys telkiniai ir upių ruožai žemiau didžiausių šalies patvankų, kur mėgėjų žvejyba draudžiama ištisus metus.

2.1.1 lentelė. Lietuvos vidaus vandens telkiniai

Šaltinis: Gailiūšis ir kt. (2011). Lietuvos upės. Hidrografija ir nuotėkis. Kaunas: Lietuvos hidroenergetikos institutas

Vandens telkiniai	Kiekis, vnt.	Plotas, kv. km	Plotas, proc. (nuo šalies bendro ploto)
Ežerai, >0,5 ha	2 850	908	1,39
Ežerai, <0,5 ha	3 150	5	0,01
Tvenkiniai, >5 ha	432	225	0,34
Tvenkiniai, 0,5-5 ha	700	13	0,02
Kūdros, karjerai ir t.t.	3 000	6	0,01
Kuršių marios (Lietuvos teritorijoje)	1	413	0,63
Visos upės ir upeliai	22 000	332	0,51
<i>iš jų upės, >10 km</i>	<i>641</i>	-	-
Iš viso:	32 133	1 903	2,91

Lietuvoje aptinkamos 101 žuvų ir nęgių rūšys ir porūšiai (įskaitant Baltijos jūros rūšis), iš kurių 19 rūšių laikoma introdukuotomis (perkeltomis) (Virbickas J., 2000). Žuvų rūšių paplitimas priklauso nuo vandens telkinių aplinkos režimo. Vandenys skiriasi savo fizine, chemine ir trofine aplinka, dėl to įvairių rūšių žuvis vandens telkiniuose paplitusios nevienodai. Žuvis gyvena bendrijomis – prie tam tikro aplinkos režimo prisitaikiusiais žuvų rūšių

„rinkiniais“. Lietuvos žuvų bendrijos skirstomos pagal vandens telkinių tipus: Baltijos jūros, Kuršių marių ir vidaus vandens telkinių. Vidaus vandenų žuvų bendrijos skirstomos į upių bei ežerų ir vandens talpyklų žuvų bendrijas.

Norint įvertinti žuvų išteklius reikia suprasti *biomasės* ir jos produkcijos sampratą. Visa žuvų masė tam tikrame vandens tūryje arba akvatorijoje vadinama *biomase*. Besidaugindamos žuvis kasmet sukuria *produkciją* arba metinį prieauglį. Apie trečdalį šio prieauglio sudaro verslinio dydžio žuvis, pagal jų bendrąją masę ir yra vertinami žuvų ištekliai (Virbickas J., 2000).

2.1.2 lentelė. Lietuvos žuvų bendrųjų išteklių, produkcijos ir sugavimų (verslinių ir mėškeriotojų) pasiskirstymas pagal vandens telkinių tipą

Šaltiniai: Bacevičius, Toliušis, 2006; Bukelskis, 2000; Domarkas ir kt., 2008; Kontautas ir kt., 2007; Repečka, 2007.

Telkinio tipas	Plotas, km ²	Bendrieji ištekliai, t	Bendroji metinė produkcija, t	Versliniai sugavimai, t	Meškeriotojų sugavimai, t	Sugavimai, iš viso, t
Upės	332	2 000	800	157,4	300	457,4
Ežerai	913	2 750	1 100	33,4	1 500	1 533,4
Tvenkiniai	238	1 425	570			
Kauno marios	64	480	190	132,6	2,9	135,5
Kuršių marios	413	10 000	4 330	1 356,6	992	2 348,6
Baltijos jūros priekrantė		11 500		331	11,5	342,5
<i>Iš viso</i>	<i>1 960</i>	<i>28 155</i>	<i>6 990</i>	<i>2 011</i>	<i>2 806,4</i>	<i>4 817,4</i>
Baltijos jūros teritorija ir ekonominė zona	7 000	215 000	65 000	15 000		15 000

Pastaba. Lentelės duomenų palyginimas nėra labai tikslus moksliskai, nes skiriasi duomenų šaltiniai ir tyrimų metai, gali būti taikytos skirtingos duomenų rinkimo metodikos.

Lietuvos upėse yra apie 50 žuvų ir bežandžių (primityviausių stuburinių gyvūnų) rūšių, iš kurių 42-43 rūšys yra vietinės (Virbickas J., 2000). Mėgėjų žvejybos turizmui yra svarbios šios rūšys: praeivės žuvis – lašišos, šlakiai, žiobriai, stintos; šaltavandenių upių žuvis – margieji upėtakiai, kiršliai; šiltavandenių upių žuvis – salačiai, sterkai, ešeriai, lydekos, šapalai, šamai, vėgėlės.

Įskaitant introdukuotas žuvų rūšis, Lietuvos *ežeruose* gyvena 22 rūšių žuvis (Kesminas, 2005), *tvenkiniuose* – 34 rūšių. Iš jų mėgėjų žvejyboje paklausios rūšys: lydekos, ešeriai, sterka, šamai, unguviai, karpiai, karšiai.

Kuršių mariose ir Nemuno deltos teritorijoje sutinkamos 58 žuvų rūšys, iš kurių mėgėjų žvejybos turizmui yra svarbūs ešeriai, sterka, lydekos, vėgėlės, stintos, karšiai, unguviai.

Baltijos jūroje ties Lietuva sutinkama 50 rūšių žuvų, iš jų 28 – jūrinių, 10 praeivių ir 12 – sėslių gėlavandenių rūšių, išmigravusių iš Kuršių marių į gėlą priekrantę (Virbickas J., 2000). Mėgėjų žvejybai svarbios yra šios rūšys: lašišos, šlakiai, menkės.

2.2. Vandens telkinių valdymas

Žemės įstatymas. Žemės įstatyme pagal pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį Lietuvos Respublikos žemės fondas skirstomas į penkių rūšių teritorijas, kurių viena vadinasi *vandens ūkio paskirties žeme* (3 str.). Vandens ūkio paskirties žemę sudaro pagal teritorijų planavimo dokumentus suformuoti valstybei ar kitiems fiziniais ar juridiniams asmenims nuosavybės teise priklausantys vandens telkiniai (27 str.). Kitaip tariant, pagal Žemės įstatymą vandens telkiniai yra vandens ūkio paskirties žemė. Vandens ūkio paskirties žemės sklypai skirstomi į ūkinei veiklai naudojamus vandens telkinius, *rekreacinius vandens telkinius, ekosistemas saugančius vandens telkinius ir bendrojo naudojimo vandens telkinius* (27 str.). Vandens telkinių naudojimą nustato Vandens įstatymas.

Vandens įstatymas. Vienas svarbiausių įstatymų, reglamentuojančių **bendrajį** vandens telkinių valdymą ir naudojimą, yra Vandens įstatymas. Jame nustatyta, kad *valstybinės reikšmės paviršiniai vandens telkiniai išimtinę nuosavybės teise priklauso valstybei*. Išimtį sudaro privatūs vandens telkiniai, kurie yra įgyti privačiomis nuosavybėmis iki 1997 m., bei kai kurie nedideli vandens telkiniai, kurie įstatymų nustatyta tvarka gali būti privačios nuosavybės teisės objektai.

Vandens telkinio savininkas turi teisę valdyti, naudoti vandens telkinį ir juo disponuoti Žemės įstatymo, Vandens ir kitų įstatymų nustatyta tvarka. Vandens naudotojai yra fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie naudoja vandens telkinį [...] *rekreacijai, laivybai, žuvininkystei, žvejybai* bei kitoms reikmėms arba kitokiu būdu daro poveikį vandens telkinio būklei. Pagrindas naudoti vandens telkinį yra nuosavybės teisė, nuomos ar kita sutartis, taip pat Vandens įstatymu ir kitais teisės aktais suteikta teisė.

Vandens telkinių naudojimą rekreacijai reglamentuoja Vandens įstatymo 12 str., kuriame teigiama, kad paviršinio vandens telkiniai rekreacijai ir sportui gali būti naudojami vadovaujantis šio įstatymo, Teritorijų planavimo įstatymo, Turizmo įstatymo bei Saugomų teritorijų įstatymo nustatytais reikalavimais. Paviršiniai vandens telkiniai priskiriami rekreaciniams ištekliams Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane, apskričių ir savivaldybių teritorijų planavimo dokumentuose. Turizmo įstatymo 19 str. teigiama, kad

vandens telkiniai ir jų pakrantės, tinkamos pritaikyti žmonių poilsiui ir pramogoms, priskiriami rekreaciniams turizmo ištekliams.

Vandens telkinių naudojimą žuvininkystei ir žvejojai reglamentuoja Vandens įstatymo 15 str., kuriame nurodoma, kad vandens telkinių naudojimo bei leidimų išdavimo žuvininkystei ir žvejojai tvarką nustato Vyriausybė arba jos įgaliota institucija bei, kad fiziniai ir juridiniai asmenys, naudojančys žvejojai vandens telkinius, privalo laikytis įstatymuose, kituose teisės aktuose ir nuomos sutartyse nustatytų žuvų išteklių apsaugos ir atkūrimo sąlygų.

2.3. Mėgėjų žvejos valdymas

2.3.1. Mėgėjų žvejojimą reglamentuojantys įstatymai

Mėgėjų žvejojimą Lietuvoje reglamentuoja Mėgėjų žvejos ir iš dalies – Žuvininkystės įstatymas.

Žuvininkystės įstatymas. Šis įstatymas reglamentuoja visuomeninius santykius, atsirandančius žvejos, žuvų išteklių valdymo, išsaugojimo ir atkūrimo, akvakultūros, [...], srityse bei nustato žuvininkystės sektoriaus valstybinio valdymo gaires. Žuvininkystės įstatymas nurodytus santykius reglamentuoja bendrai. Specialiuosius reikalavimus žvejojai tam tikruose vandenyse nustato šios institucijos:

- žvejos jūrų vandenyse reglamentavimo priemonės (išskyrus tas, kurias nustato ES teisės aktai) – Žemės ūkio ministerija arba jos įgaliota institucija;
- žvejos vidaus vandenyse reglamentavimo priemonės – Aplinkos ministerija.

Žuvininkystės įstatyme taip pat apibrėžtos svarbios žvejojime naudojamos sąvokos, nustatytos pagrindinės žvejos rūšys (verslinė, mėgėjų, specialioji), Lietuvos vandens telkiniai suskirstyti į vidaus ir jūrinius, nustatytos žuvų išteklių naudotojų teisės ir pareigos, žuvų išteklių išsaugojimo, atkūrimo ir žuvivaisos esminės gairės bei kt.

Mėgėjų žvejos įstatymas. Šis įstatymas reguliuoja visuomeninius santykius, susijusius su mėgėjų žvejojimu, žuvų išteklių apsauga ir racionalių jų naudojimu bei nustato svarbiausias mėgėjų žvejojime naudojamas sąvokas.

Mėgėjų žvejos įstatymas reglamentuoja:

- mėgėjų žvejos reguliavimo tvarką ir priemones;
- limituotos žvejos organizavimo tvarką;
- leidimų naudoti žvejos plotus išdavimo tvarką;
- teisės į mėgėjų žvejojimą suteikimo tvarką ir mėgėjų žvejos leidimų kainas;
- žuvų išteklių apsaugos, kontrolės ir atkūrimo tvarką;
- asmenų, užsiimančių mėgėjų žvejojimu, teises ir pareigas;
- kitas mėgėjų žvejos teises normas.

Mėgėjų žvejybos įstatyme nustatyta, kad mėgėjų žvejyba leidžiama visuose žuvininkystės vandens telkiniuose, kuriuose ši žvejyba nėra ribojama įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

Aplinkos ministerijos ar Žemės ūkio ministerijos nustatyta tvarka žvejyba draudžiama ar ribojama žuvų nerštavietėse, migracijos keliuose, saugomų ir globojamų žuvų rūšių buveinėse. Aplinkos ministerija reguliuoja mėgėjų žvejybą vidaus vandenyse ir kontroliuoja ją visuose žuvininkystės vandens telkiniuose.

2.3.2. Mėgėjų žvejybos režimą reglamentuojantys teisės aktai

Mėgėjų žvejyba vidaus vandens telkiniuose. Mėgėjų žvejybos režimą vidaus vandens telkiniuose ir Kuršių mariose reglamentuoja *Mėgėjų žvejybos vidaus vandenyse taisyklės* (patvirtintos LR aplinkos ministro 2013 m. sausio 4 d. įsakymu Nr. D1-14.). Šios taisyklės nustato mėgėjų žvejybos objektus, įrankius, būdus, režimą, mėgėjų žvejybos organizavimo tvarką, reglamentuoja kitą su mėgėjų žvejyba vidaus vandenyse susijusią veiklą.

Taisyklės netaikomos mėgėjų žvejybai Baltijos jūroje, privačiuose tvenkiniuose ir kūdrose.

Vykdam limituotą žvejybą šios taisyklės taikomos tiek, kiek tai nurodyta limituotą žvejybą reglamentuojančiuose teisės aktuose. Esant prieštaravimų tarp limituotos žvejybos sąlygų ir mėgėjų žvejybos taisyklių, taikomi limituotą žvejybą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimai.

Saugomose teritorijose mėgėjų žvejybą, be jau nurodytų teisės aktų, reglamentuoja ir šių teritorijų nuostatai, individualūs apsaugos reglamentai ir tvarkymo planai.

Griežtesnę mėgėjų žvejybos tvarką vandens telkinyje gali nustatyti limituotos žvejybos sąlygos. Limituota žvejyba (anksčiau buvo vadinama licencine žvejyba) nustatoma saugomoms arba intensyviai veisiamoms žuvų rūšims bei žvejybai saugomose teritorijose. Limituotą žvejybą reglamentuoja *Limituotos žvejybos vidaus vandenyse organizavimo ir vykdymo, limituotos žvejybos reguliavimo priemonių ir sąlygų nustatymo, paskelbimo ir atšaukimo tvarkos aprašas*, patvirtintas LR aplinkos ministro 2012 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. D1-1128.

Lietuvoje limituotos žvejybos sąlygos galioja:

- lašių ir šlakių žvejybai upėse (13 vandens telkinių);
- upėtakių ir kiršlių žvejybai Merkio upės aukštupyje;
- sykų žvejybai (3 vandens telkiniai);
- stintų žvejybai Vakarų Lietuvos upėse (6 vandens telkiniai);
- upinių nėgių žvejybai Vakarų Lietuvos (6 vandens telkiniai);
- intensyviai veisiamų karpių žvejybai (6 vandens telkiniai);
- visų žuvų gaudymui Nemuno deltos regioniniame parke;

- žvejybai Žuvinto biosferos gamtiniame rezervate (leidžiama tik vietiniams gyventojams žiemą);
- povandeninei medžioklei (7 vandens telkiniai).

Mėgėjų žvejybos vidaus vandenyse taisyklės ir limituotos žvejybos tvarka nuolat tobulinamos, todėl svarbu prieš žvejybą susipažinti su paskutiniąja jų redakcija. Aktualią šių teisės aktų redakciją galima rasti Aplinkos ministerijos internetinės svetainės <http://www.am.lt> poskyryje „*Gamtos apsauga > Žvejyba > Mėgėjų žvejyba > Mėgėjų žvejybą reglamentuojantys teisės aktai*“.

Mėgėjų žvejyba Baltijos jūroje. Mėgėjų žvejybą Baltijos jūroje reglamentuoja *Mėgėjų ir limituotos žvejybos jūrų vandenyse taisyklės*, patvirtintos LR žemės ūkio ministro 2013 m. sausio 14 d. įsakymu Nr. 3D-36. Šios taisyklės nustato mėgėjų žvejybos bei limituotos žvejybos Lietuvos Respublikos teritorinėje jūroje ir Lietuvos Respublikos išskirtinėje ekonominėje zonoje (toliau – Baltijos jūra) objektus, įrankius, būdus, režimą, reglamentuoja kitą su mėgėjų žvejyba susijusią veiklą. Taisyklės, be įprasto mėgėjų žvejybos reglamentavimo, taip pat nustato limituotos stintų žvejybos tinkliniais samčiais Baltijos jūroje nuo Palangos tilto tvarką.

2.3.3. Mėgėjų žvejybos leidimų administravimas

Fizinis asmuo, norintis vykdyti mėgėjų žvejybą, privalo įsigyti mėgėjų žvejybos leidimą. Asmenys žvejojami privalo turėti nustatyta tvarka išduotą žvejybos leidimą ir asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą, arba nemokamą žvejybos teisę patvirtinantį dokumentą. Išimtis taikoma asmenims, turintiems nemokamą teisę žvejoti, kurią apibrėžia Mėgėjų žvejybos įstatymas.

Žvejoti nemokamai, be mėgėjų žvejybos leidimų, turi teisę fiziniai asmenys iki 16 metų (pateikę dokumentą, leidžiantį nustatyti asmens tapatybę), valstybinio socialinio draudimo pensininkai (pateikę pensijos gavėjo pažymėjimą) ir neįgalieji (pateikę neįgaliojo pažymėjimą). o Nemuno deltos regioninio parko vandens telkiniuose – ir fiziniai asmenys, deklaruoję gyvenamąją vietą Rusnės seniūnijoje (pateikę gyvenamosios vietos pažymą).

Mėgėjų žvejybos leidimai skiriasi pagal jų galiojimo vietą:

- valstybiniuose vandens telkiniuose, į kuriuos neišduoti leidimai naudoti žvejybos plotą;
- valstybiniuose vandens telkiniuose, į kuriuos išduoti leidimai naudoti žvejybos plotą (tokie telkiniai dažnai vadinami išnuomotais);
- leidimai žvejoti privačiuose vandens telkiniuose.

Visi šie išvardyti leidimai gali būti skirstomi į įprastos žvejybos ir limituotos žvejybos leidimus. Valstybiniai įprastos mėgėjų žvejybos leidimai vadinami *žvejo mėgėjo bilietu*, limituotos žvejybos leidimai – *žvejo mėgėjo kortele*.

Žvejybos leidimų išdavimo tvarką reglamentuoja *Mėgėjų žvejybos leidimų išdavimo tvarkos aprašas*, patvirtintas LR aplinkos ministro 2013 m. sausio 4 d. įsakymu Nr. D1-12. Išsamus žvejybos leidimų skirstymas pateiktas 2.3.3.1 lentelėje.

Valstybinius mėgėjų žvejybos leidimus galima įsigyti internetu per Aplinkosaugos leidimų informacinę sistemą (ALIS). Prie ALIS galima prisijungti adresu <https://alis.am.lt>. Norint prisijungti prie sistemos ir įsigyti mėgėjų žvejybos leidimą būtina naudotis elektroninės bankininkystės paslaugomis.

Kitas būdas įsigyti leidimą žvejoti – nusipirkti jį per loterijos „Perlas“ terminalus. Tačiau per šią sistemą galima įsigyti žvejybos leidimus ne į visus telkinius, kuriuose nustatyta limituota žvejyba.

2.3.3.1 lentelė. Lietuvos mėgėjų žvejybos leidimų rūšys ir kainos

Šaltinis: pagal Mėgėjų žvejybos įstatymą

Mėgėjų žvejybos leidimo tipas	Kaina, Eur (pagal leidimo galiojimo trukmę)					Galiojimo vieta	Išdavimo vieta
	Parai	Dviem paroms	Savaitei (7 paroms)	Mėnesiui (30 parų)	Metams		
Žvejo mėgėjo bilietas	–	1,4+ €	–	5+ €	14+ €	Valst. vandens telkiniai, į kuriuos <u>neišduoti</u> leidimai naudoti žvejybos plotą	ALIS, „Perlas“**
Žvejo mėgėjo kortelė	2,5+ €	–	8+ €	14+ €	–	Valst. vandens telkinys, į kurį <u>neišduotas</u> leidimas naudoti žvejybos plotą ir kuriame vykdoma limituota žvejyba	ALIS, „Perlas“**
Žvejybos leidimas	–	1,4+ €	–	5+ €	14+ €	Valst. vandens telkiniai, į kuriuos <u>išduoti</u> leidimai naudoti žvejybos plotą (<u>išnuomoti</u>)	ALIS, pas žvejybos ploto naudotoją
Žvejybos leidimas limituotai žvejybai	14+ €*	_*	_*	_*	_*	Valst. vandens telkinys, į kurį <u>išduotas</u> leidimas naudoti žvejybos plotą ir kuriame vykdoma	ALIS, pas leidimo naudoti žvej. plotą

						limituota žvejyba	savininką
Žvejybos leidimas	1,4*	-*	8*	-*	14*	Privatūs vandens telkiniai	Pas vandens telkinio savininką
Žvejybos leidimas limituotai žvejybai	14*	-*	-*	-*	-*	Privatus vandens telkinys, kuriame vykdoma limituota žvejyba	Pas vandens telkinio savininką

* – žvejybos ploto naudotojas ir privačių vandens telkinių savininkai turi teisę sumažinti žvejybos leidimo kainą arba suteikti nemokamą žvejybos teisę, suteikti teisę į limituotą žvejybą ilgesniam negu vienos paros laikotarpiui, tačiau žvejybos leidimo limituotai žvejybai kaina vienai parai negali viršyti 14 €;

** – tik lašišų ir šlakių žvejybos kortelės bei Nemuno deltos regioninio parko kortelės;

„+“ – už žvejybos leidimų išdavimą gali būti imamas papildomas mokestis, kuris negali viršyti 20 proc. žvejybos leidimo kainos;

„–“ – šio tipo leidimai neišduodami.

2.3.4. Vandens telkinių nuoma mėgėjų žvejybai / leidimai naudoti žvejybos plotą

Leidimas naudoti žvejybos plotą – tai leidimas naudoti vandens telkinį (žvejybos plotą) mėgėjų žvejybai. Žvejybos ploto naudojimo bei leidimų naudoti žvejybos plotą išdavimo tvarką nustato Mėgėjų žvejybos įstatymas. Leidimas išduodamas fiziniams arba juridiniams asmenims 10 metų laikotarpiui. Asmuo, turintis leidimą naudoti žvejybos plotą, turi teisę:

- Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka organizuoti mėgėjų ar limituotą žvejybą vandens telkinyje, į kurį išduotas leidimas naudoti žvejybos plotą;
- gauti pajamas už mėgėjų žvejybos leidimus, suteikiančius mėgėjų žvejybos teisę vandens telkinyje, į kurį išduotas leidimas naudoti žvejybos plotą.

Kitaip tariant, leidimo naudoti žvejybos plotą suteikimas yra valstybei priklausančio vandens telkinio „išnuomojimas“ mėgėjų žvejybai organizuoti su tam tikrais teisiniais apribojimais (todėl iš tikrųjų tai nėra nuoma, nors šis procesas dažnai taip yra vadinamas).

Žvejybos ploto naudotojas („nuomininkas“), organizuodamas mėgėjų žvejybą jo valdomame vandens telkinyje (pagal leidimą naudoti žvejybos plotą) ir parduodamas į jį mėgėjų žvejybos leidimus, turi teisę iš to gauti pajamų; taip pat turi teisę nustatyti griežtesnį mėgėjų žvejybos režimą, parengdamas ir nustatydamas limituotos žvejybos tvarką (teisės aktų nustatyta tvarka). Pastaruoju atveju žvejybos ploto naudotojas („nuomininkas“) įgauna teisę pardavinėti brangesnius leidimus (žr. 2.3.3.1 lentelė).

2.4. Vertingiausi mėgėjų žvejybos objektai

Meškeriojant skirsto žuvis pagal jų gaudymo sportines savybes, kurios priklauso nuo žvejojamos rūšies aplinkos ir biologinių savybių. Sportine prasme meškeriojant dažniausiai vertina žuvų rūšis, kurias yra sudėtingiau pagauti (tam reikia specifinių meškeriojimo įgūdžių), kurios būna didelės, stipriai priešinasi traukiamos ir t. t. Dažniausiai šiomis savybėmis pasižymi plėšriosios žuvis, nors tarp sportinės žvejybos objektų yra ir taikiųjų žuvų.

Vertingiausi mėgėjų žvejybos objektai (žuvų rūšys) yra lašišos, šlakiai, margieji upėtakiai, kiršliai, stintos, lydekos, ešeriai, sterkai, menkės, vėgėlės, salačiai, šapalai, karšiai, žiobriai, karpiai, šamai, unguniai, ūsorai.

Plėšriųjų žuvų meškeriojimas sukuria didžiausią naudą mėgėjų žvejybos sektoriuje, sudaro esminį žvejybos turizmo raidos pagrindą (nes didžiąją dalį žvejybos turizmo objektų sudaro plėšriosios žuvis). Pagal plėšriųjų žuvų išteklių būklę galima vertinti ne tik vandens telkinio ekosistemą, bet ir mėgėjų žvejybos plėtros potencialą regione.

Mėgėjų žvejybos objektu galima vadinti ne tik konkrečias žuvų rūšis, bet ir vandens telkinius, kuriuose tos žuvų rūšys gyvena, arba kurių žuvų rūšinė įvairovė ir išteklių būklė yra patraukli mėgėjų žvejybai. Vertinant Lietuvos žvejybos turizmo bei mėgėjų žvejybos paslaugų teikimo potencialą galima išskirti teritorijas, kuriose šios veiklos galėtų būti vykdomos ir plėtojamos ar jau yra vykdomos (2.4.1 lentelė).

Pagrindiniai kriterijai tokioms teritorijoms išskirti yra žuvų išteklių būklė (žuvų rūšinė įvairovė, mėgėjų žvejybai patrauklių rūšių buvimas, amžinė žuvų populiacijų struktūra ir t. t.) bei mėgėjų žvejybos turizmui pritaikoma infrastruktūra (papildomas privalumas).

2.4.1 lentelė. Perspektyviausi mėgėjų žvejybos objektai Lietuvoje

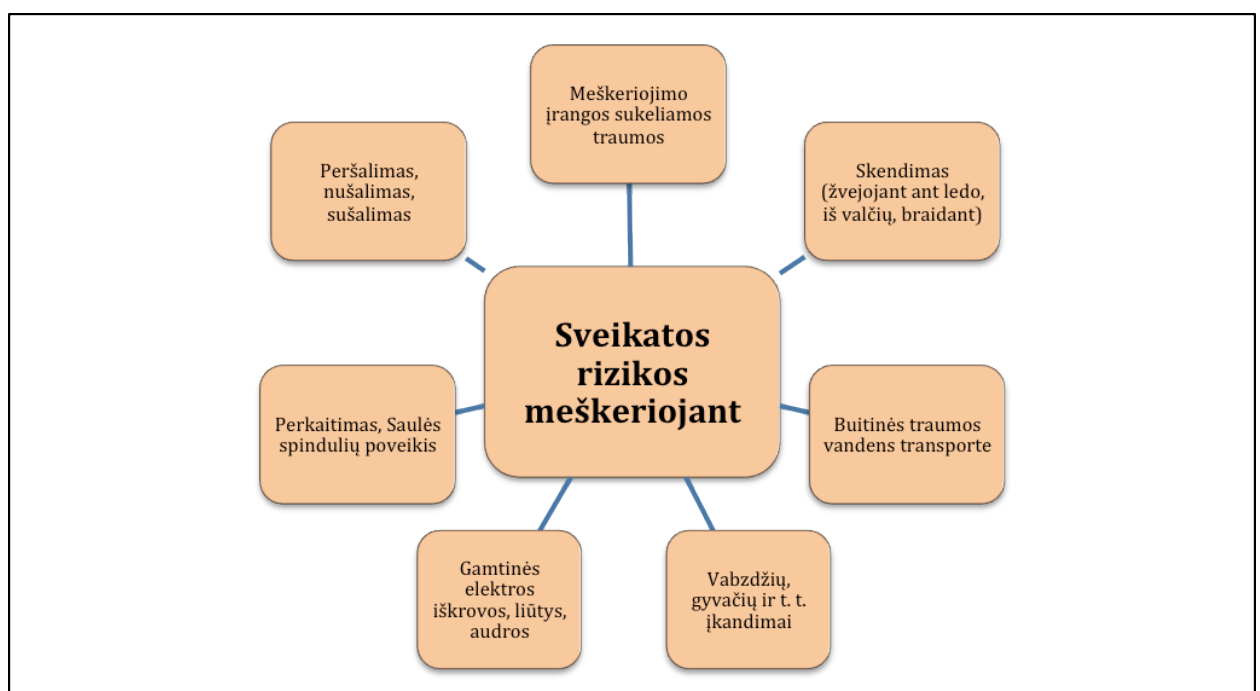
Eil. Nr.	Vandens telkinys	Žvejybos objektas	Gaudymo būdas / priemonės
1	Baltijos jūra	Menkės, strimėlės, vėjažuvės, plekšnės	Iš laivų atviroje jūroje / įvairios
2	Baltijos jūra	Lašišos, šlakiai	Iš laivų atviroje jūroje / velkiavimas
3	Kuršių marios	Sterkai, ešeriai, lydekos, vėgėlės, stintos, karšiai, kuojos, unguniai	Įvairūs
4	Nemuno delta	Sterkai, ešeriai, lydekos, vėgėlės, stintos, karšiai, kuojos	Įvairūs
5	Nemunas, Neris, Šventoji,	Lašišos, šlakiai	Spiningu, museline

	Žeimena		meškere
6	Minija, Jūra, Akmena, Neris, Šventoji (Neries), Merkys, Šalčia, Ūla, Žeimena	Margieji upėtakiai, kiršliai	Spingu, museline meškere
7	Kauno marios	Lydekos, sterkai, ešeriai, šamai, unguniai, karpiai, karšiai	Velkiaujant, spingu
8	Seliaviniai ežerai	Lydekos, sterkai, ešeriai	Velkiaujant, spingu
9	Nemunas, Neris	Salačiai, sterkai, lydekos, žiobriai, šamai, vėgėlės, ūsorai, karšiai	Įvairūs
10	Ežerai, tvenkiniai	Karpiai	Dugnine meškere

3. SAUGA IR SVEIKATA MĖGĖJŲ ŽVEJYBOJE

3.1. Sveikatos rizikos ir jų prevencija mėgėjų žvejyboje

Teikiant mėgėjų žvejybos paslaugas labai svarbu laikytis darbo saugos reikalavimų. Nors meškeriojimas ir jo organizavimas iš pirmo žvilgsnio atrodo visai nepavojingas užsiėmimas, tačiau nesilaikant būtinų saugos reikalavimų šis laisvalaikio leidimo būdas gali sukelti neigiamų pasekmių meškeriojant ir juos aptarnaujančių asmenų sveikatai ar net gyvybei. Organizuojant mėgėjų žvejybos paslaugas bei tiesiogiai meškeriojant visuomet iškyla tam tikros rizikos (3.1.1 pav.), kurias reikia žinoti, gebėti įvertinti ir maksimaliai sumažinti.

3.1.1 pav. Sveikatos rizikos meškeriojant

Peršalimas, nušalimas, sušalimas. Šie sveikatos sutrikimai būdingi meškeriojant tinkamai neįvertinus orų sąlygų ir prognozių, pasirinkus netinkamus drabužius, nesilaikant bendrųjų saugos priemonių. Šios rizikos daugiausiai aktualios šaltuoju metų laiku, tačiau peršalti galima ir šiltuoju metų laiku.

Prevenција. Domėtis orų prognozėmis, tinkamai pasirinkti aprangą, apsaugančią nuo šalto oro poveikio, nevartoti alkoholinių gėrimų meškeriojant.

Perkaitimas, saulės sukelti nudegimai ir ligos. Ilgesnį laiką būnant saulės spindulių poveikio zonoje galima patirti įvairių negalavimų, tokių kaip perkaitimas, saulės smūgis, odos nudegimai. Saulės spinduliai gali sukelti odos vėžį ar kataraktą (akių liga).

Prevenција. Vengti ilgai būti saulėje, ypač jos maksimalaus aktyvumo metu, gerti daug skysčių, dėvėti galvos apdangalą ir apsauginius drabužius, naudoti nuo saulės spindulių saugančius specialius kremus (turinčius tinkamą SPF rodiklį), dėvėti akinius, saugančius nuo saulės šviesos.

Atmosferos elektros iškvovos. Žvejojant metu galima patekti į liūtį su perkūnija ir žaibais. Meškeriojant su aukštai iškelta meškere gali tapti potencialiu atmosferos elektros iškvovos laidininku – žaibolaidžiu. Šią riziką labai padidina tai, kad beveik visos šiuolaikinės meškerės yra gaminamos iš anglies pluošto, kuris yra puikus elektros srovės laidininkas, o žaibas „renkasi“ iškvovos tašką būtent su mažiausia varža. Perkūnijos metu pavojinga būti valtyse vandens telkinyje.

Prevenција. Prasidėjus žaibavimui nutraukti meškeriojimą, nekelti, o geriau net neliesti meškerių, kuo skubiau iš vandens telkinio vykti į krantą, nesislėpti nuo perkūnijos po medžiais, šalia elektros linijų stulpų / atramų, nekalbėti mobiliojo ryšio telefonu, nenaudoti kitų elektronikos prietaisų (echolotų, GPS navigatorių, palydovinių telefonų ir t. t.).

Gyvačių, vabzdžių sukeliama rizika. Būnant gamtoje galima patirti įvairių vabzdžių ar net gyvačių įkandimų. Lietuvoje didžiausią grėsmę žmogaus sveikatai kelia erkės, nes jos kąsdamos platina erkinį encefalitą, Laimo ligą. Pavojingi gali būti ir kitų vabzdžių (bičių, širšių, vapsvų, aklių, sparvų, mašalų ir t. t.) įkandimai – rizikos grupei priklauso žmonės, alergiški jų įkandimams. Iš gyvačių verta paminėti vienintelę Lietuvoje nuodingą rūšį – paprastąją angį. Jos nuodai nėra mirtini, tačiau pastarajai įkandus būtina kreiptis į medikus. Angies įkandimai rimtesnius sveikatos sutrikimus sukelia tik alergiškiems žmonėms.

Prevenција. Nuo erkių platinamo erkinio encefalito galima apsaugoti iš anksto pasiskiepijus. Siekiant išvengti erkių, rekomenduojama vengti aukštos žolės, dėvėti šviesius, priglundusius drabužius. Grįžus iš gamtos, būtina apžiūrėti kūną, ar nėra įsisiurbusių erkių, nusimaudyti. Saugantis nuo vabzdžių, rekomenduotina naudoti vabzdžius atbaidančius

repelentus / kremus, specialius drabužius, tinkliukus. Kilus alerginei reakcijai dėl vabzdžių įkandimo bei įkandus gyvatei (paprastajai angiai) būtina nedelsiant kreiptis į medikus (bendrosios pagalbos telefono numeris yra 112).

Skendimai. Meškeriotojai dažniausiai skęsta iškritę iš valčių, įlūžę į vandens telkinio ledą, braidydami vandens telkinyje.

Prevenција žvejojant ant ledo. Nežvejoti ant ledo, plonesnio nei 5-7 cm, o dar geriau rinktis ne plonesnį nei 10 cm storio ledą (ypač pradedantiesiems meškeriotojams). Rekomenduojama vilkėti neskęstantį kostiumą. Esant plonam ledui, nuolat tikrinti jo storį peikena, visada su savimi turėti tinkamai paruoštus smaigus, vengti žvejoti vienam, nesibūriuoti ant ledo didelėmis grupėmis, nevartoti alkoholinių gėrimų.

Prevenција žvejojant iš valčių. Visada dėvėti apsauginę / gelbėjimosi liemenę, domėtis orų prognoze prieš išplaukiant žvejoti (ypač plaukiant į didesnius telkinius, marias, jūrą), neplaukti meškerioti vienam, išsamiai informuoti artimuosius apie planuojamos žvejybos vietą, turėti įkrautą ryšio priemonę (mobilųjį / palydovinį telefoną, raciją), nevartoti alkoholinių gėrimų.

Prevenција žvejojant braidant. Naudoti tinkamą braidymui avalynę, teisingai pasirinkti jos padą, naudoti pagalbinę bridlazdę, vilkėti apsauginę / gelbėjimosi liemenę, nevykti žvejoti vienam, nevartoti alkoholinių gėrimų.

3.2. Pirmosios pagalbos suteikimas

Pirmosios pagalbos bendrasis supratimas. Pirmosios medicinos pagalbos uždaviniai:

- 1) atpažinti pavojingą būklę;
- 2) greitai įvertinti situaciją ir imtis veiksmų;
- 3) iškviešti greitąją medicinos pagalbą (skambinti tel. numeriu 112);
- 4) teikti pirmąją medicinos pagalbą, kol atvyks medikai.

Norint tinkamai suteikti pirmąją medicinos pagalbą, pirmiausiai reikia nustatyti, ar nukentėjusysis nėra gyvybei pavojingos būklės. Gyvybei pavojinga būkle yra laikoma, kai žmogus:

- prarado sąmonę;
- nekvėpuoja ar dūsta;
- nėra kraujotakos požymių (kvėpavimo, kūno judesių arba pulso);
- stipriai kraujuoja.

Pirmiausiai reikia įvertinti žmogaus sąmonės būklę. Jei nukentėjusysis nejuda ir nekalba, skambinti telefonu 112, po to patikrinti:

- ar atviri kvėpavimo takai;
- ar yra pulsas;
- ar kvėpuoja;
- ar kraujuoja.

„ABC“ *mnemonika* (t. y. simbolių / raidžių seka, padedanti įsiminti reikalingus veiksmus bei jų seką) padės prisiminti, kurias gyvybines funkcijas ir kokia tvarka jums reikia patikrinti ir palaikyti:

A – (angl. *Airway*) – atverti kvėpavimo takus;

B – (angl. *Breathing*) – nustatyti, ar kvėpuoja. Jei nekvėpuoja, atlikti dirbtinius įpūtimus (informacija, kaip tai atlikti, pateikta toliau);

C – (angl. *Circulation*) – nustatyti, ar yra kraujotakos požymių, ar nukentėjusysis kraujuoja. Jei kraujotakos požymių nėra, atlikti krūtinės paspaudimus.

Pirmosios pagalbos veiksmai. Pirmiausiai reikia įvertinti, ar žmogus gyvas. Prieš tikrinant reikia pasirūpinti, kad žmogaus kvėpavimo takai būtų atverti (žingsnis A iš „ABC“ mnemonikos). Jei nukentėjusysis yra prispaustas, fiksuojama tik galva, paėmus ją taip, kad gulėtų ant pakaušio smakru aukštyn. Toliau tikrinamas kvėpavimas, tačiau ne ilgiau kaip 10 sekundžių (žingsnis B iš „ABC“ mnemonikos). Skaičiuojama 1001, 1002, 1003, 1004 ir 1005. Tikrinimo būdai:

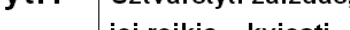
- užkimšti nosį ir patikrinti, ar pradės kvėpuoti per burną;
- klausytis prie veido, savo ranką padėjus ant nukentėjusiojo krūtinės ląstos žiūrėti, ar krūtinė kilnojasi;
- prie burnos ir nosies priglausti veidrodėlį, akinius ir pan. ir stebėti, ar aprasos.

Paskui reikia patikrinti kraujotakos požymius (žingsnis C iš „ABC“ mnemonikos), t. y. čiuopti pulsą. Pulsas tikrinamas keliais pirštais prisilietus ir švelniai spustelėjus miego arteriją (vieta ant kaklo, žemiau žandikaulio ties ausimis). Pulsas tikrinamas ne ilgiau kaip 10 sekundžių (po 5 sekundes iš kiekvienos pusės).

Jei nėra kvėpavimo, tačiau yra pulsas, gali būti, kad žmogų ištiko klinikinė mirtis arba jis jau yra miręs. Paprasčiausias būdas patikrinti – suspausti akies obuolį. Jei po suspaudimo akies vyzdys neatsistato į pradinę taisyklingą skritulio formą (t. y. išlieka vadinamasis „katės vyzdys“) – žmogus yra miręs. Reikia kviesti policiją.

Ištikus klinikinei mirčiai žmogų reikia kuo skubiau gaivinti (reanimuoti).

Gaivinimas. Gaivinimas – medicinos pagalbos priemonės, kuriomis siekiama atnaujinti sutrikusius arba išnykusius kvėpavimą, kraujotaką, galvos smegenų veiklą ir kitas gyvybiškai svarbias žmogaus organizmo funkcijas gyvybei pavojingų būklių atvejais (Žmogaus mirties nustatymo ir kritinių būklių įstatymas).

	Gyvas	Klinikinė mirtis (5-7 min.)	Biologinė mirtis
Kvėpavimas			
Širdis			
Ką daryti?	Užtvaryti žaizdas, jei reikia – kviesti pagalbą 112.	Dirbtinis kvėpavimas PŪSTI TIK ORĄ !!!	Suspaužiam akies obuolį Deformuota akis turi atsistatyti. Jei nėra vidinio kraujavimo – dirbtinis kvėpavimas su širdies masažu.
			Deformuota akis neatsistato – jis miręs. Skambinam į policiją 112.

3.5.2.1 pav. Svarbiausios žmogaus gyvybinės funkcijos ir jų atkūrimo veiksmai

Kvėpavimo funkcijų atkūrinimas

Pasiruošimas dirbtiniam kvėpavimui per burną:

- paguldyti nukentėjusį ant nugaros;
- apnuoginti krūtinės ląstą – reikia matyti kvėpavimo judesius;
- fiksuoti galvą – uždėti ranką ant kaktos ir švelniai paspausti;
- praverti burną suėmus už smakro iš apačios;
- esant reikalui, išvalyti burnos ertmę (maisto likučius ir pan.) marle ar maišeliu apvyniotais pirštais (kablo formos);
- ištraukti liežuvį ant smakro ir prilaikyti, kad nesukristų atgal į burną;
- dešine ranka fiksuoti kaktą ir užspausti šnerves, kaire ranka prilaikyti liežuvį su smakru;
- pradėti daryti dirbtinį kvėpavimą pučiant orą į burną. Pūsti reikia labai švelniai ir lėtai – šis veiksmas turi atitikti natūralų kvėpavimą. Įpūtimai atliekami kartu stebint, ar kilnojasi krūtinės ląsta.

Pasiruošimas dirbtiniam kvėpavimui per nosį:

- paguldyti nukentėjusį ant nugaros;
- apnuoginti krūtinės ląstą – matyti, ar kilnojasi krūtinės ląsta;
- fiksuoti galvą – uždėti ranką ant kaktos ir švelniai paspausti;
- užverti burną, prispausti smakrą, kad pučiamas į nosį oras neišeitų per burną;
- lūpomis apimti tik nosies galiuką (kremzlytę);
- pradėti daryti dirbtinį kvėpavimą pučiant orą į nosį. Pūsti reikia labai švelniai ir lėtai – šis veiksmas turi atitikti natūralų kvėpavimą. Įpūtimai atliekami kartu stebint, ar kilnojasi krūtinės ląsta.

Abiem atvejais (pučiant ir į nosį, ir į burną) – per minutę yra būtini 8 įpūtimai!

Širdies masažas. Kai nėra pulso, atliekamas širdies masažas. Jis daromas tik tuo atveju, jei neabejojama, jog nėra vidinių kraujavimų. Veiksmai:

- apnuoginti krūtinę, nuo saulės taško per 2 pirštus į viršų dėti delną, jį uždengti kitu delnu;
- ritmingais judesiais pradėti spaudinėti krūtinės ląstą, krūtinkaulis turi įlinkti maždaug 5-6 cm stuburo link;
- paspaudimai atliekami tokiu dažniu: 100-120 paspaudimų per 1 minutę.

Įpūtimų ir širdies masažo santykis yra 2:30 (du prie trisdešimties)!

Gaivinti reikia iki 40 minučių, etapais po 10 minučių. Jei nukentėjusysis trumpam atsigavo – pradėjo plakti širdis, bet vėliau jį vėl ištiko klinikinė mirtis, reikia vėl pradėti gaivinti ir skaičiuoti laiką iš naujo (40 minučių) nuo paskutinio žmogaus atsigavimo momento. Jeigu nukentėjusysis pats įkvėpė, tai dar nereiškia, kad jis toliau galės kvėpuoti savarankiškai, todėl negalima nustoti gaivinti. Jeigu nukentėjusysis pats įkvėpė ir iškvėpė 3 kartus, galima nustoti gaivinti. Tuomet nukentėjusįjį reikia paversti ant šono ir apkloti šiltais drabužiais.

Skenduolio gaivinimas. Skenduolio gaivinimas atliekamas taip pat kaip bet kurio kito nukentėjusiojo. Svarbu žinoti, kad gaivinimą galima daryti, jei asmuo išbuvo po vandeniui ne ilgiau kaip 10-15 minučių. Kadangi skendimo aplinka (vanduo) dažniausiai būna šaltesnė už įprastą aplinką (orą), organų ir ląstelių irimo procesai sulėtėja ir klinikinės mirties laikas pailgėja.

Atvejai, kurių metu pirmiausiai reikia teikti 2 minučių trukmės pirmąją pagalbą, ir tik po to kviešti greitąją medicinos pagalbą telefonu 112 ar kitu numeriu:

- kūdikis arba vaikas iki 8 metų rastas be sąmonės (sąmonės netekties momentas nežinomas);
- nukentėjęs asmuo skendo;
- nukentėjęs žmogus patyrė traumą, apsinuodijo medikamentais.

4. ĮVADAS Į DARBO RINKĄ

4.1. Mėgėjų žvejybos paslaugų teikėjų darbo rinka

Mėgėjų žvejybos darbo rinka – tai darbo santykiai meškeriojimo, įrankių gamybos ir prekybos, vandens transporto gamybos ir prekybos, specializuotos žiniasklaidos, gamtos išteklių vadybos, žvejybos turizmo bei kitose glaudžiai su meškeriojimu susijusiose srityse.

Mėgėjų žvejybos paslaugų rinka dažniausiai siejama su žvejybos turizmo sritimi, joje sukuriamos ir teikiamos pagrindinės su meškeriojimo procesu bei jo organizavimu susijusios paslaugos. Mėgėjų žvejybos paslaugų teikėjus galima suskirstyti į dvi pagrindines grupes: žvejybos gidai ir žvejybos išvykų (turų) organizatoriai.

Žvejybos gidai teikia paslaugas, *tiesiogiai susijusias* su meškeriojimo proceso vykdymu ir organizavimu. Šias paslaugas galima suskirstyti į tris tipus.

Pagrindinės paslaugos – meškeriojimo gidavimas sausumoje ir vandens telkinyje, t. y. meškeriojų lydėjimas iki tikslios žvejybos vietos ir buvimas su jais meškeriojimo metu, rodymai ir mokymai, kur, kokias žuvis ir kaip galima sužvejoti. Pagrindinis tikslas – maksimaliai padėti meškeriotojui sužvejoti pageidaujamą laimikį.

Papildomos paslaugos (mokymai) – mokymai naudotis meškeriojimo įranga (užmesti masalą su meškere, susikomplektuoti įrankius (meškeres, rites) ir gaudymo sistemas (pasirinkti valus, pririšti kabliuką, suktuką, pritvirtinti šėryklėlę, svarelį ir t. t.), mokymai meškerioti (įvairių gaudymo technikų rodymas, mokymas taisyklingai pateikti / vedžioti masalą ir t. t.); mokymai apie pagalbinės įrangos naudojimą (graibštai, stovai, speciali apranga ir t. t.). Pagrindinis tikslas – išmokyti meškeriotoją naudotis žūklės įranga ir įrankiais (nebūtinai meškeriojimo metu).

Kitos papildomos paslaugos – masalų ir pašarų parūpinimas, įrankių ir įrangos parūpinimas (nuoma), įrankių ir įrangos paruošimas meškeriojimui, žvejybos vietų paruošimas ir (ar) rezervavimas, pagalba ištraukti žuvį (žvejojant stambesnes žuvis, meškeriotojas ne visuomet gali savarankiškai ištraukti užkibusią žuvį, tuomet gidai padeda ištraukti žuvį su graibštu ar kitu įrankiu, gidai pakomentuoja, kaip reikia elgtis ir ką daryti, norint efektyviai valdyti žuvies traukimo procesą), žuvies paruošimo kulinariniam vartojimui paslaugos, žuvies išdarinėjimo bei paruošimo gabenti paslaugos. Žvejybos gidai taip pat gali teikti transportavimo paslaugas: meškeriotojų nuvežimą ir parvežimą į / iš vandens telkinio (automobiliais) bei gabenimą vandeniui / ledu (valtimis, kateriais, sniegaeigiais / motorogėmis).

Žvejybos išvykų (turų) organizatoriai teikia paslaugas, kurios nėra tiesiogiai susijusios su meškeriojimo procesu, tačiau jos reikalingos prieš, po ar tarp meškeriojimų. Tai meškeriotojų transportavimo paslaugos (vietinės, tarptautinės) įprastu transportu, transportavimas specializuotu transportu (hidroplanais, malūnsparniais, meškeriojimui pritaikytomis valtimis, kateriais, sniegaeigiais, vikšriniais visureigiais, kita didelio pravažumo technika ir t. t.) arba jo nuoma, apgyvendinimo (viešbučiai, moteliai, kaimo turizmo sodybos, kempingai ir t. t.), maitinimo paslaugos, administracinės (meškeriojimo leidimai, lankymosi rekreacinėse ir (ar) saugomose teritorijose leidimai ir t. t., jei vykstama svetur – vizos, draudimai ir kt.) bei kitos su meškeriojimo organizavimu susijusios paslaugos.

Tinkamai suderinus žvejybos išvykų (turų) organizatorių ir žvejybos gidų paslaugas galima sudaryti gerai organizuotą žvejybinę kelionę ar išvyką, kurią galima siūlyti įsigyti meškeriotojui.

Apibendrinant galima sakyti, kad žvejybos išvykų (turų) organizatoriai teikia paslaugas, kurios nėra būdingos žvejybos gidų įprastai veiklai (nors pastarieji irgi gali jas teikti). Šios paslaugos iš esmės yra įprasto turizmo paslaugos. Žvejybos išvykų (turų) organizatorių darbas

yra tinkamai sujungti bei suderinti turizmo ir žvejybos gido paslaugas atsižvelgiant į galutinio paslaugų vartotojo – meškeriootojo – poreikius. Taip sukuriama paslaugų rinkinys arba naujas produktas, orientuotas į meškeriootojo poreikius.

4.1.2 pav. Žvejybos gidų ir organizatorių paslaugos

Mėgėjų žvejybos paslaugų teikėjai turi kelis būdus įsitvirtinti darbo rinkoje:

- 1) kaip fiziniai asmenys savarankiškai teikti savo paslaugas meškeriotojams (privalo įsigyti verslo liudijimą ar kitaip įteisinti savo veiklą);
- 2) įsidarbinti įmonėse, teikiančiose mėgėjų žvejybos paslaugas;
- 3) steigti mėgėjų žvejybos paslaugų įmones.

Kokias paslaugas teikti – gidų ar organizatorių, ar abiejų kartu, reikia rinktis pagal savo gebėjimus, žinias, įgūdžius ir t. t. – tai yra, pagal savo *kompetenciją*.

4.2. Mėgėjų žvejybos paslaugų teikėjų kompetencijos ir veiklos

Žvejybos gido kompetencijos ir veiklos. Norint sėkmingai dirbti žvejybos gidu, reikia daug laiko skirti savarankiškam meškeriojimo bei susijusių įgūdžių lavinimui ir tobulinimui – taigi reikės įgyti nemažai kompetencijų. *Pagrindinė ir svarbiausia žvejybos gido kompetencija yra mokėjimas meškerioti ir pagauti žuvis.* Aukštesnės kvalifikacijos gidams keliami griežtesni reikalavimai: jie turi *labai gerai mokėti žvejoti žuvis* bei *mokėti pagauti konkrečių žuvų rūšių trofėjinius (maksimaliai didelius) individus / egzempliorius*. Tam reikia ne tik puikiai išmanyti žuvų biologiją ir elgseną, įrankius, įrangą, masalus, žvejybos technikas ir būdus (t. y. visa tai, kas

įprastai vadinama meškeriojimu), bet ir turėti labai daug meškeriojimo praktikos. Kitas labai svarbus aspektas yra mokėjimas perteikti savo meškeriojimo žinias kitam, t. y. išmokyti kitą asmenį gerai meškerioti.

Žvejybos išvykos (turo) organizatoriaus kompetencijos ir veiklos. Žvejybos turo organizatorius privalo gerai numanyti, kokių tiksliai paslaugų gali prireikti meškeriotojui, kurių neteikia žvejybos gidai, bei žinoti, kaip tokias paslaugas sukurti (arba rasti, kur nupirkti) ir kaip jas visas kartu paversti patraukliu galutiniu produktu – organizuota žvejybos išvyka – bei parduoti ją galutiniam vartotojui – meškeriotojui. Žvejybos gido svarbiausia kompetencija yra mokėjimas gerai meškerioti žuvis, o *žvejybos organizatoriaus svarbiausia kompetencija – mokėti gerai organizuoti meškeriojimo išvyką, kurią sudaro daugiau paslaugų nei tik žvejybos gido paslaugos.* Tam reikia būti pasirengusiam suteikti papildomas paslaugas pačiam arba pasamdžius kitus paslaugų teikėjus. Pastariesiems veiksmams atlikti reikia gerai orientuotis turizmo paslaugų rinkoje bei išmanyti turizmo infrastruktūrą.

Meškeriojimo išvykos organizavimą galime suskirstyti į dvi esmines paslaugų dalis:

- 1) žvejybos gido paslaugos;
- 2) kitos žvejybos organizatoriaus teikiamos paslaugos (kurias dažniausiai sudaro įprasto turizmo paslaugos).

Žvejybos išvyką sudaro keliavimo, maitinimo, apgyvendinimo, žvejybos (žvejybos gido paslaugos), administracinės (leidimai, vizos, draudimai) bei papildomos (gamtinių, kultūrinių objektų lankymas bei kt.) paslaugos.

4.2.1 lentelė. Žvejybos gido ir žvejybos išvykų (turų) organizatoriaus kompetencijos

(„+“ ženklų skaičius parodo kompetencijos turėjimo svarbą)

	Žvejybos gidas	Žvejybų organizatorius
Meškeriojimo išmanymas	+++	+++
Meškeriojimo praktika, žvejybos teritorijų ir infrastruktūros pažinimas	+++	++
Žūklės įrankių ir įrangos išmanymas	+++	+
Žuvų rūšių pažinimas	+++	+
Saugomų teritorijų lankymo išmanymas	+++	+++
Žvejybos leidimų įsigijimo tvarkos išmanymas	+++	+++
Naudojimasis echolotu	++	-
Naudojimasis GPS navigatoriumi	++	-
Žemėlapių skaitymas	++	++

Hidrometeorologinės informacijos resursų išmanymas	++	+
Mėgėjų žvejybos teisės aktų išmanymas	+++	++
Kitų (aplinkos) teisės aktų išmanymas	++	++
Turizmo teisės aktų išmanymas	+	+++
Aplinkosaugos tarnybų kontaktų žinojimas ir veiklos išmanymas	++	+
Užsienio kalbų žinojimas	++	+++
Bendravimo psichologija	+++	++
Turizmo transporto paslaugos ir logistika	+	+++
Apgyvandinimo, maitinimo paslaugų tinklo (infrastruktūros) žinojimas	+	+++
Pardavimų pagrindai	++	+++
Kelionės draudimo paslaugų žinojimas	+	++
Laivavedžio teisės	++	-
Kitų transporto priemonių vairavimo teisės	+++	++
Žvejybos turizmo rinkos išmanymas	++	+++

4.3. Žvejybos gido paslaugų aprašo sudarymas

Sukūrus žvejybos paslaugų paketą svarbu tinkamai jį pateikti vartotojui – mėškeriotojui. Tam reikia mokėti sudaryti galutinio produkto (paslaugų paketo) tikslų ir aiškų aprašą, kuriame bus pateikiama visa mėškeriotojui aktuali ir reikalinga informacija apie teikiamas paslaugas.

Meškeriojimo išvykos apraše nurodoma:

- 1) aprašo pavadinimas (trumpai – kur ir ką siūlote mėškerioti);
- 2) vietovė, kurioje vyksta mėškeriojimas, atstumai iki artimiausių gyvenamųjų vietovių;
- 3) gaudomų žuvų rūšys, jų dydžiai, žvejybos ir laimikių sezoniškumas ir t. t.;
- 4) gaudymo būdai ir įrankiai (pastarieji gali būti aprašyti papildomos informacijos skiltyje);
- 5) žvejybos vietovės pasiekiamumas, naudojamas / rekomenduojamas transportas;
- 6) tikslinio, specialiojo transporto naudojimas (laivai, malūnsparniai, visureigiai);
- 7) bendra išvykos / paslaugų trukmė;
- 8) galimos paslaugų suteikimo datos (apytikslės arba tikslios, jų koregavimo galimybės);
- 9) aptarnaujamų mėškeriotojų skaičius;
- 10) aptarnaujančio personalo skaičius;
- 11) apgyvendinimo ir maitinimo sąlygos (jei teikiamos);

12) telekomunikacijos ryšių pasiekiamumas ir veikimas meškeriojimo vietoje (mobilusis ryšis, internetas);

13) galutinio produkto (paslaugų rinkinio) kaina arba atskirų paslaugų kainos vienam asmeniui ar grupei;

14) paslaugų, įeinančių į galutinę kainą, tikslus sąrašas;

15) papildomų paslaugų, kurias gali suteikti gidas ar organizatorius, sąrašas su kainomis arba be jų;

16) paslaugos (-ų) užsakymo, apmokėjimo ir atšaukimo tvarka;

17) papildoma informacija (kokią žvejybos įrangą reikia turėti, kokius drabužius dėvėti, saugos reikalavimų išdėstymas);

18) galimi nesklandumai (sąrašas įvykių / priežasčių, dėl kurių gali kilti keblumų vykdant paslaugas ir kurios gali kilti ne dėl organizatoriaus kaltės – pavyzdžiui, skrydžių, išplaukimų į jūrą atidėjimai dėl meteorologinių sąlygų, techninių gedimų ir kt.);

19) kontaktai susiekti su paslaugų teikėju.

Dalis šios informacijos gali būti pateikta ir vizualine medžiaga. Galima pateikti žvejybos vietų, pagaunamų žuvų, specialaus transporto, apgyvendinimo sąlygų nuotraukų. Svarbu, kad jos aiškiai parodytų potencialiam klientui, ką jis patirs įsigijęs meškeriojimo paslaugas. Todėl pageidautina, kad nuotraukos pabrėžtų siūlomo produkto išskirtinumą, patrauklumą, sukeltų meškeriojotojų susidomėjimą.

Rekomenduojama literatūra

1. Arlinghaus, R., Cooke, S. (2009). Recreational Fisheries: Socioeconomic Importance, Conservation Issues and Management Challenges. *Recreational Hunting, Conservation and Rural Livelihoods: Science and Practice*. Blackwell Publishing Ltd.
2. Domarkas, A., Vaitiekūnas, V., ir kt. (2008). Žvejybinio turizmo plėtros Lietuvos – Rusijos pasienio vandens telkiniuose galimybių studija ir rekreacinės žuvininkystės plėtojimo strategijos metmenys. Vilnius: Valstybinis žuvininkystės ir žuvininkystės tyrimų centras.
3. Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 70-3170.
4. Grecevičius, P., Armaitienė, A., ir kt. (2002). Turizmas. Kaunas: Kauno kolegijos leidybos centras, Klaipėdos universitetas.
5. Jazdauskas, A. (2007). Aktyvusis turizmas. Šiauliai: Šiaulių kolegijos leidybos centras.
6. Kontautas, A., Bukelskis, E., ir kt. (2007). *Informacijos mėgėjiškos žūklės plėtros strategijai parengti surinkimas*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas, Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo institutas.

7. Kesminas, V., Virbickas, T., ir kt. (2005). Lietuvos ichtiologiniai draustiniai. Vilnius: VU Ekologijos institutas, Klaipėdos universitetas.
8. Lietuvos raudonoji knyga. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. Botanikos institutas. Vilniaus universiteto Ekologijos institutas. Leidykla LUTUTĖ.
9. Mėgėjų žvejybos įstatymas//Valstybės žinios. 2012, Nr. 108-5463.
10. Nacionalinė turizmo plėtros 2010–2013 m. programa//Valstybės žinios. 2010, Nr. 88-4636.
11. Turizmo įstatymas (Valstybės žinios. 1998, Nr. 32-852; 2011, Nr. VIII-667).
12. Virbickas, J. Lietuvos žuvys. Vilnius: Ekologijos institutas, 2000.
13. Virbickas, T., Kesminas, V. (2006). Lietuvos ežerų ir upių išteklių rekreacinės žuvininkystės aspektu. *Žuvininkystė Lietuvoje VI*. Vilnius: Lietuvos hidrobiologų draugija. Žemės ūkio ministerijos Žuvininkystės departamentas. Ekologijos institutas.
14. Vandens įstatymas//Valstybės žinios. 1997, Nr. 104-2615.
15. Vaitkaitis, D., Pranskūnas, A., ir kt. (2008). Pirmoji medicinos pagalba. Kauno medicinos universiteto leidykla.
16. Žuvininkystės įstatymas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 56-1648.
17. Žemės įstatymas//Valstybės žinios. 1994, Nr. 34-620; 2004, Nr. 28-868.
18. *Recreational Angling – Definitions*. (2004). A definition on Recreational Angling agreed by the European Anglers Alliance at the General Assembly 2004 in Dinant, Belgium.
19. *Global Challenges in Recreational Fisheries*. Ed. Aas, Ø. (2008). Blackwell Publishing Ltd.